

Змінні піснеспіви літургійного дня

✦ Етапи розвитку літургійних піснеспівів

✦ Доконстантинова доба – свобода літургієтворення

✦ Лаодикійський собор (4ст) – заборона небіблійної поезії

✦ Поефеська доба (5 ст) – розвиток календаря, а разом з ним і літургійної поезії

✦ Школи літургійних піснеспівів

Єрусалим – монастир св. Сави – піснеспіви свят та недільні – початки щоденного октоїха

Студити – минейне коло богослужінь

Етапи створення Октоїха

1) 5—7 ст. Палестина

- анонімними піснєписцями створені окремі тропарі і піснеспіви Осьмогласника
- проведено їх первинний розподіл відповідно до седмичних циклів

Збережений в грузинських тропологіонах

2) 8 ст. в лаврі преп. Сави Освященного (???) при Єрусалимі

- Редакція Октоїха Йоаном Дамаскином

Можливо збережена в рукописі Sin.gr. 766-1593

Етапи створення Октоїха

3) 9—11 стт. в Константинополі додали

- піснеспіви Йосифа Піснеписця († 883) [Йосифа Солунського († 832)]
- Теофана Начертанного († 850) молебний цикл, для седмичних днів (Параклітик Йосифа),
- степенні антифони Теодора Студита († 826),
- канони св. Тройці Митрофана Смирнського († 910),
- євангельські стихири Льва VI Мудрого (886—913),
- воскресні ексапостиларії Константина VII Багрянородного (913—959),
- стихири Павла Амморейського († 1054)

4) Візантія, 12 ст. Октоїх Єрусал. редакції

I. Ядґарі – вірменські стихирарі (10 ст ("5-7стт"))

Вечірня:

На Господи воззвах

Да ісправися...

На "Нині благословіте" (Пс 133)

Тропарі хресту = стиховня ???

Утрєня:

Тропарі на біблійних піснях (канони і тріоді)

Прокімени і дасдабелни перед читанням євангелія (= сідальні ???)

Тропар після євангелія = євангельська стихира

На Хвалитних

Похвали Богородиці = стиховня ???

I. Щоденний ядґарі ???

⌘ Вечірня:

Покаянні на Господи воззвах

Вхідний

Прокімен

Дасдабелни

⌘ Утреня:

На Хвалитних...

I. Палестинські часослови

Часослов св. Сави (9 ст.)

𐌆 Тропарі на часах:

𐌆 Понеділок – зворушливі

𐌆 Вівторок – зворушливі

𐌆 Середа і п'ятниця – хресту

𐌆 Четвер – богородиці

𐌆 Субота – мучеників і святих

Палестинський часослов (12 ст):

Тропарі на "Світе тихий"

𐌆 Понеділок - зворушливі

𐌆 Вівторок – зворушливі

𐌆 Середа і п'ятниця – хресту

𐌆 Четвер – апостолам

𐌆 Субота – мучеників і святих

𐌆 Неділя - Воскресінню

II. Sin.gr. 766-1593 (9ст.)

Три частини:

I. «Тропологіон»:

Сідальні (= тропарі і сідальні)

Стихири (На «Господи воззвах», стиховні, «Хваліте»)

II. «Канонник»

Блаженні

Канони воскресні (Дамаскина) та *κινος*

III. Канони різним святим «παρακλητικός»

II. «Логіка» пам'ятей седмиці

Порядок тропарів, стихир та канонів в кожній групі вказує на таку можливу послідовність

Неділя – воскресіння

Понеділок – зворушливі

Вівторок – зворушливі

Середа та п'ятниця – хресту

Четвер – апостолам

Субота різним святим та усопшим

III. Sin.gr. 781-782

𐤀 *Неділя*: (Хресто-)воскресний, воскресний, блаженні, інший воскресний, богородичний

𐤀 *Понеділок* – Безплотним, Тройці

𐤀 *Вівторок* – Предтечі

𐤀 *Середа* – Богородиці

𐤀 *Четвер* – Апостолам і Богородиці

𐤀 *П'ятниця* – Хресту і Богородиці

𐤀 *Субота* – Заупокійний і Богородиці

III. Sin.gr. 781-782

Дублювання стихир на «Господи воззвах» та Хвалитних

Початковий варіант:

3 + 1 з надписом «на стиховні»

У цьому октоїху:

3 + 3 + 2 на стиховні

Видно спробу «зрощування» початково окремих октоїхових циклів

Д

Студійсько-Алексіївський устав

Воскресний цикл

Вечірня

На «Господи воззвах» 3
стихири

На стиховні 1 або 2
стихири

Утренняя

Канон воскресний 1

На Хвалитних 3 стихири

На стиховні 1 або 2
стихири

Буденний цикл

Вечірня

На стиховні 2 дня і
мученична

Утренняя

Канон октоїха 1

На стиховні після Хваліте
Господа стихира 1

Миколо-Казулянський типикон 1173р

Утренья:

𐌱 Понеділок - зворушливі

𐌱 Вівторок – зворушливі

𐌱 Середа і п'ятниця – хресту

𐌱 Четвер – апостолам

𐌱 Субота - заупокійний

Повечір'я:

𐌱 Неділя - безплотним

𐌱 Понеділок – предтечі

𐌱 Вівторок, четвер, субота –
Богородиці

𐌱 Середа – Миколаю

𐌱 П'ятниця - Пантелеймону

Сучасний октоїх = Єверґетіс 11-12ст.

два паралельних октоїхових ряди на утрени

Зворушлива (κακανυκτική): **Молебна (παρακλητική):**

☪ Понеділок - зворушливі

☪ Вівторок – зворушливі

☪ Середа і п'ятниця – хресту

☪ Четвер – апостолам

☪ Субота – всім святим

☪ Неділя - воскресна

☪ Понеділок – ангелам

☪ Вівторок – Предтечі

☪ Середа і п'ятниця – Богородиці

☪ Четвер – Миколаю (ап. Петру)

☪ Субота – усопшим

☪ Неділя - хрестовоскресна

Октоїх як антологіон

- Історія не дає відповідей на потреби сучасного
- Дає можливість побачити яким було ставлення до богослужіння при його витоках
- Допомагає навчитись сприймати традицію як живу літургію спільноти тут і тепер
- Навчає нас природному різноманіттю молитовних практик у конкретних спільнотах
- Вказує, що різноманіття передбачає вибір текстів, а не їх почергове відмовляння

Перспектива для сучасності

- Різні пласти сучасного октоїха – можливість для різноманіття літургійних кіл
- Хрестовоскресний та «зворушливий» цикли – як варіант щоденного октоїха для постових періодів
- Менша кількість піснеспівів одного жанру, як перспектива для